

Jeden pozdně neolitický objekt z Mikulovic u Pardubic

Radko Sedláček – Vít Vokolek

ÚVOD

Od roku 2006 provádělo Východočeské muzeum v Pardubicích předstihový a záchranný archeologický výzkum při výstavbách nových kolonií rodinných domů v katastrálním území Mikulovice u Pardubic a Blato. Tyto výzkumné aktivity pokračují dodnes. Na výzkum v kolonii rodinných domů v poloze „Na Kopci“ navázal výzkum v poloze „V Loučkách“. Zde výzkumu pod jednotlivými rodinnými domy předcházely objevy v ploše budoucích komunikací a základní technické vybavenosti. Podařilo se zde prozkoumat polykulturní sídliště z období kultur s lineární i vypíchanou keramikou, kultur lengyelské a jordanovské, kultury nálevkovitých pohárů, únětické kultury, starolužické kultury ze střední doby bronzové, z pozdní doby halštatské a doby římské. Lokalita vydala také mimořádně rozsáhlé a na nálezy bohaté pohřebiště z období únětické kultury a ojedinělý kostrový hrob z doby laténské (Sedláček 2007; Sedláček et al. 2009; Frolík – Sedláček – Švédová 2010). Mezi stovkami prozkoumaných archeologických situací převážně z období únětické kultury se nacházel také ojedinělý objekt 310, který je předmětem našeho příspěvku.

LOKALIZACE A PŘÍRODNÍ PROSTŘEDÍ

Obec Mikulovice se nachází ve východních Čechách asi 6 km jižně od Pardubic (obr. 1). Poloha „V loučkách“ leží u západního úpatí vyvýšeniny (274 m n. m.), na níž dnes stojí kostel sv. Václava (Mikulovský kopec). Samotný kopec, tvořený jílovcí a prachovci jizerského souvrství, je v plochém georeliéfu Pardubicka výraznou krajinnou dominantou. Jediným povrchovým vodním zdrojem je bezejmenná vodoteč, protékající středem naleziště ve směru J-S, v níž je pro některá pravěká období (KNP) doloženo hloubení studní.

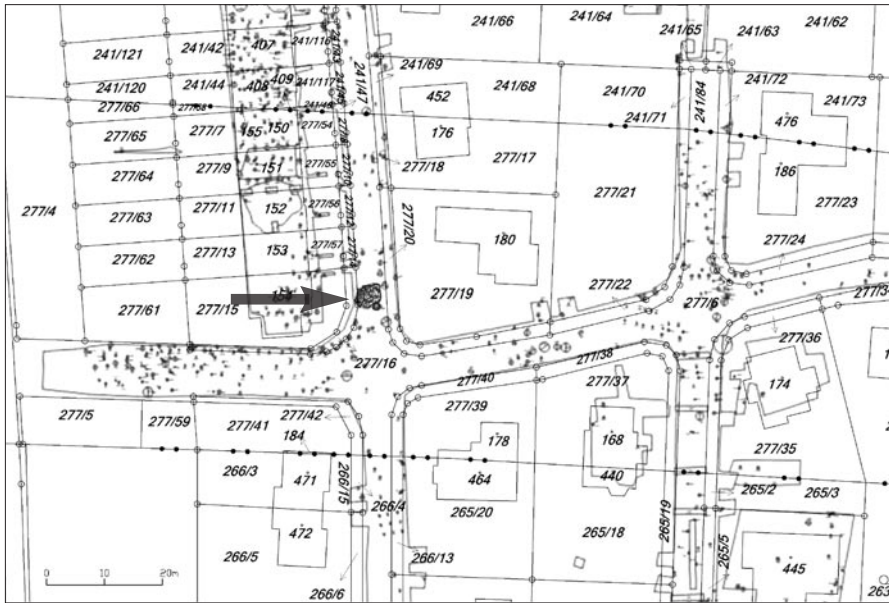
POPIS OBJEKTU A NÁLEZŮ

Objekt 310

Hliník, zabíhající SZ rohem do neprozkoumané plochy. Odkrytá délka ve směru SV-JZ byla 258 cm, šířka v JZ polovině 380 cm, 356 cm a v SV 300 cm. Stěny byly šikmé, zvláště v JV části, dno však členěno ve více prohlubní a jamek. V SZ rohu při stěně byla oválná jáma, zabíhající Z koncem do neprozkoumané plochy, odkrytá v délce Z-V 104 cm, široká byla 47 cm v Z polovině a 52 cm ve východní. Stěny byly šikmé, dno ploché, v hl. 95 cm. Ve střední části, při S okraji, který byl členěn několika laloky, byla okrouhlá jamka o rozm. 80 (S-J) × 79 cm, šikmých stěn a prohnutého dna v hl. 40 cm. SV roh objektu byl zaoblen a schodovitě se skláněl do hl. 50 cm, kde bylo celkem rovné, 60 cm široké dno. V JZ rohu objektu byla nepravidelná prohlubeň, členěná do několika oblých výběžků, sklánějící se ke středu, kde byla jamka podobná kúlové o rozm. 50 (Z-V) × 42 cm, zaobleného dna v hl. 72 cm. JZ konec ukončoval rovněž výběžek, podobný jamce, široký 52 cm, šikmých stěn a plochého dna. Ve středu objektu, více k jihu byla jáma ledvinovitého půdorysu, o rozm. 128 (SV-JZ) × 80 cm, šikmých stěn a prohnutého dna. Při J okraji, ve střední části, byla do objektu zahlobena mladší KJ o rozm. 46 (S-J) × 40 cm, kotlovitého profilu, se dnem v hl. 20 cm.

Obr. 1. Mikulovice u Pardubic. Poloha lokality na mapě Čech

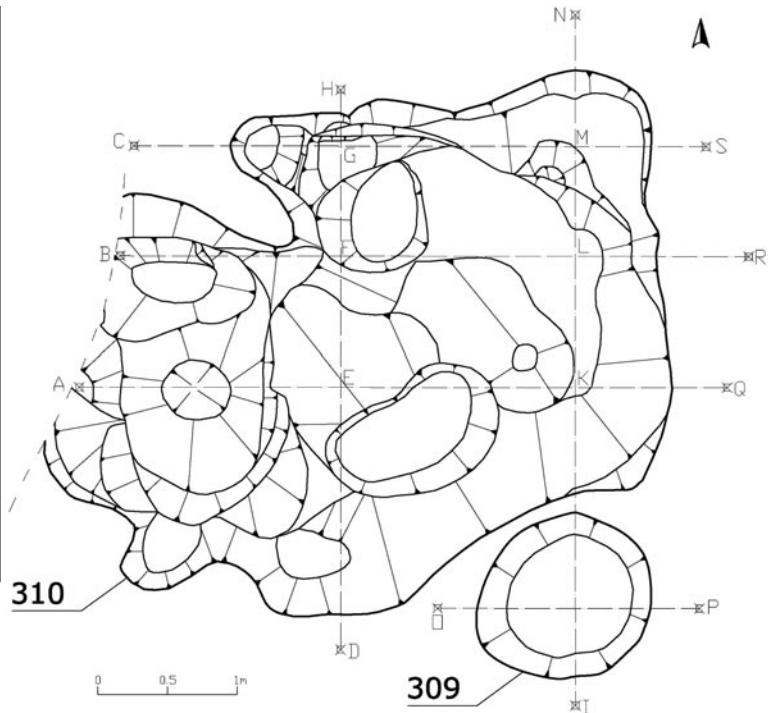

Obr. 2. Mikulovice u Pardubic, objekt 310, lokalizace na katastrální mapě

Obr. 3. Mikulovice u Pardubic, objekt 310

Obr. 4. Mikulovice u Pardubic, objekt 310, půdorys

Segment 1, hloubka 0–20 cm:

(1) Střep z kolmo zvednutého okraje zásobnice, drsného hnědošedého, uvnitř šedého povrchu, s příměsí písku. Rozm. 32 × 28 mm (obr. 7:1). – 2 střepy zásobnic, hrubého červenohnědého až šedohnědého povrchu, vnitřek hlazen, černý, s příměsí písku a slídy. Rozm. 44 × 42 mm, 35 × 25 mm. – 2 střepy ze stěn, hlazeného černého povrchu. Rozm. 29 × 27 mm, 30 × 19 mm. – Střep zásobnice, hrubého setřelého červenohnědého povrchu, s příměsí písku a kamínků. Rozm. 29 × 26 mm. – 3 střepy zásobnic, drsného nebo setřelého hnědošedého povrchu, s příměsí písku a kamínků.

Segment 1, hloubka 20–40 cm:

(2) Střep z okraje mísy konického těla, drsného hnědočerného, uvnitř černého povrchu, v materiálu silná příměs kamínků, písku a slídy. Rozm. 69 × 47 mm (obr. 7:2). – (3) Střep z konicky se sklánějícího okraje mísy, setřelého červookrového povrchu, v materiálu příměs slídy. Rozm. 54 × 28 mm (obr. 7:3). – Střep patrně ze stěny stejné nádoby. Rozm. 42 × 38 mm. – Střep ze stěny, drsného tmavě červenohnědého povrchu, vnitřek černý, v materiálu příměs písku a slídy. Rozm. 33 × 25 mm. – 6 střepů ze stěn, hlazeného černého povrchu, s příměsí písku a slídy.

Segment 1, hloubka 40 cm – dno:

10 střepů jedné nádoby hlazeného černého povrchu, s příměsí písku.

Segment 2, hloubka 0–20 cm:

6 střepů ze silné stěny zásobnice, hlazeného černého povrchu, s příměsí písku a kamínků. – Střep z oblého těla, setřelého černošedého povrchu, plaveného materiálu s příměsí slídy. Rozm. 60 × 42 mm.

Segment 2, hloubka 20–40 cm:

5 střepů zásobnice jako ve vrstvě 1, jeden s odlomeným pupkem. – Střep z oblé stěny nádoby jako ve vrstvě 1 o rozm. 29 × 28 mm.

Segment 2, hloubka 40 cm – dno:

Střep zásobnice drsného hnědého, uvnitř šedého povrchu, silná příměs kamínků. Rozm. 50 × 30 mm. – 4 střepy ze stěny, hlazeného černého povrchu, s příměsí písku.

Segment 5, hloubka 0–20 cm:

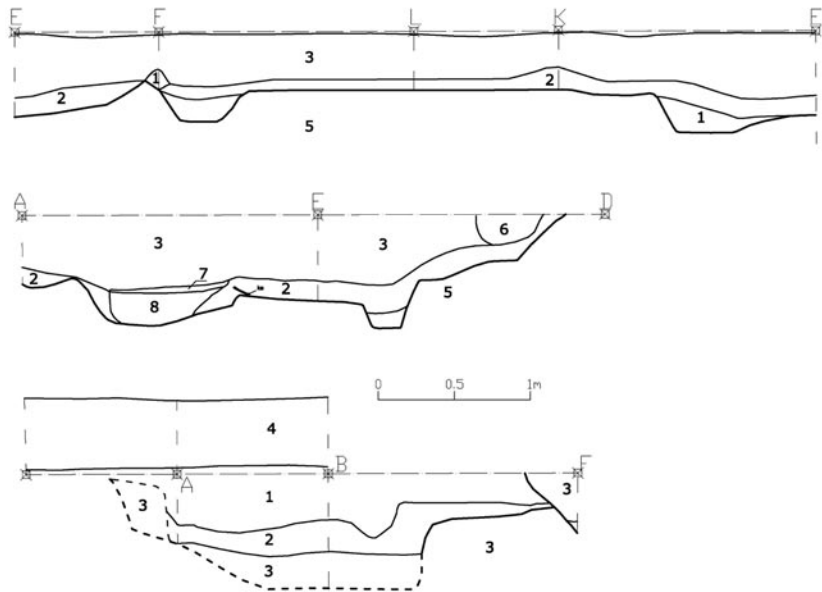
Střep ze spodku a dna, setřelého hnědého, uvnitř poškozeného povrchu, s příměsí písku. Rozm. 30 × 25 mm. – 4 střepy ze stěny, drsnějšího černého povrchu, se silnou příměsí písku a kamínků. – 5 střepů zásobnic, drsného černošedého povrchu, s příměsí písku a kamínků. – 3 střepy ze stěny patrně nádoby (2).

Segment 5, hloubka 20 cm – dno:

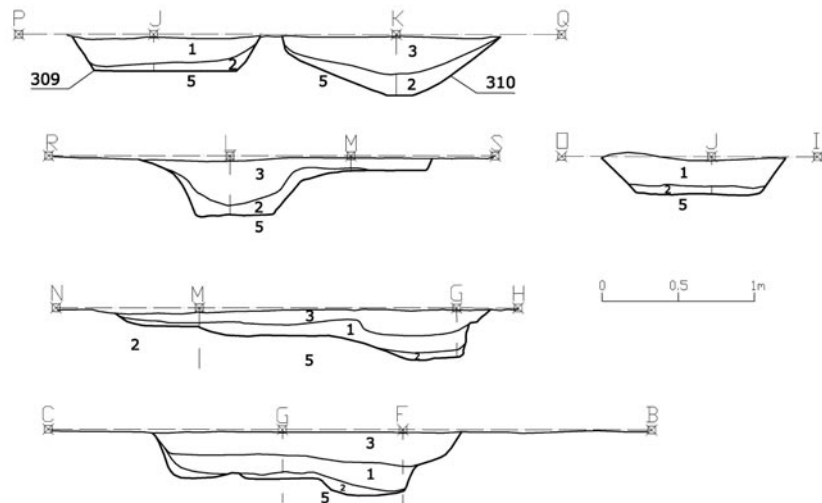
(4) Střep z prohnutého hrdla a okraje poháru, drsného hnědočerného skvrnitého povrchu, vnitřek hnědošedý, s příměsí slídy. Rozm. 50 × 44 mm (obr. 7:4). – (5) Střep pohárku – z hrdla a spodku, setřelého šedočerného povrchu. Rozm. 37 × 31 mm, 28 × 24 mm (obr. 7:5). – (6) Střep ze spodku a šikmo vybihajícího dna zásobnice, hrubého šedočerného, uvnitř černošedého povrchu, s příměsí písku. Rozm. 42 × 34 mm (obr. 7:6). – Střep z oblé výdutě zásobnice, nerovně hlazeného šedočerného povrchu. V materiálu silná příměs písku, kamínků a slídy. Rozm. 103 × 92 mm. – Střep z oblé výdutě zásobnice, drsného červenohnědého, uvnitř černého povrchu. V materiálu silná příměs písku a kamínků. Rozm. 53 × 45 mm. – 2 setřelé střepy šedočerného povrchu.

Segment 6, hloubka 0–20 cm:

(7) Střep z rozevřeného okraje poháru, slabě nad okraj jde oválný pupek. Povrch drsný, hnědošedý, v materiálu velmi silná příměs písku a kamínků. Rozm. 67 × 47 mm (obr. 7:7). – (8) Dno mísy s prohnutým tělem a odlomenou nožkou. Plavený materiál s příměsí písku a kamínků, vně světle hnědé, uvnitř světle šedé barvy. Průměr dna 81 mm, výška zl. 26 mm (obr. 7:8). – (9) Střep z oblé stěny větší nádoby se svislým pupkem. Povrch drsný, černé barvy, pupek hnědý, vnitřek hlazen, černý. Příměs písku a kamínků. Rozm. 39 × 39 mm (obr. 7:9). – (10) Střep z téměř svislého hrdla a okraje zásobnice, hrubého světle hnědošedého povrchu, vnitřek černošedý. Silná příměs písku, kamínků a slídy. K tomu střep ze stěny a dna. Rozm. 89 × 64 mm (obr. 7:10). – (11) 3 střepy ze stěny nádoby zdobené sešikmenými nebo svislými pásy 4 řad vpichů, mezi nimi pásy 3 řad. Povrch hlazen, černé barvy. Plavený materiál s příměsí kamínků. Rozm. 53 × 44 mm, 26 × 26 mm, 31 × 27 mm (obr. 7:11). – (12) Střep z okraje zásobnice, drsného červenohnědého, uvnitř černého povrchu, v materiálu příměs kamínků. Rozm. 36 × 30 mm (obr. 7:12). – (13) 2 střepy z okraje mísy, zcela setřelého bíle šedého povrchu. Plavený materiál s příměsí písku. Rozm. 46 × 23 mm, 24 × 14 mm (obr. 7:13). – (14) Střep z oblé stěny s kulovitým tupým pupkem. Povrch drsný, šedivě červenohnědý skvrnitý barvy, vnitřek černý, v materiálu příměs písku a kamínků. Rozm. 51 × 36 mm (obr. 7:14). (15) Šikmá nízká nožka drobné nádobky, hlazeného hnědého, uvnitř šedého povrchu. Plavený materiál s příměsí písku. Průměr 36 mm (obr. 7:15). – (16) Střep z oblé stěny velké nádoby s částečně odlomeným uchem nebo pupkem. Povrch drsný, hnědočerný skvrnitý barvy, vnitřek červenohnědý, v materiálu příměs písku a kamínků. Rozm. 45 × 35 mm (obr. 7:16). – (17) Střep

Obr. 5. Mikulovice u Pardubic, objekt 310, profily

Obr. 6. Mikulovice u Pardubic, objekt 310, profily. Obr. 4–6 zpracoval R. Olřava

z oblé stěny s masivním uchem, hrubého hnědošedého, uvnitř hnědého povrchu, v materiálu příměs písku a kamínků. Rozm. 43 × 31 mm (*obr. 7:17*). – (18) Střep z oblé stěny s kulovým tupým pupkem, drsného červenohnědého, uvnitř šedohnědého povrchu, v materiálu silná příměs písku a kamínků. Rozm. 64 × 44 mm (*obr. 7:18*). – (19) Střep ze stěny s náznakem nepravidelného pupku, hrubého červenohnědého, uvnitř černého povrchu, plaveného materiálu s příměsí slídy. Rozm. 35 × 30 mm (*obr. 7:19*). – (20) Střep z okraje patrně mísy, setřelého bílé okrového povrchu, plaveného materiálu s příměsí slídy. Rozm. 38 × 38 mm (*obr. 7:20*). – (21) Střep z okraje, hrubého hnědočerného povrchu, se silnou příměsí písku a kamínků. Rozm. 32 × 21 mm (*obr. 7:21*). – 25 střepů hlazeného nebo zdrsňeného černého povrchu s příměsí písku. – 17 střepů drsného až hrubého šedohnědého až šedého povrchu, se silnou příměsí písku, kamínků a slídy. – 11 střepů hrubého červenohnědého nebo černohnědého povrchu, se silnou příměsí písku a kamínků. – 4 střepy setřelého světle šedého povrchu, plaveného materiálu.

Segment 6, hloubka 20 cm – dno:

(22) Střep z rozevřeného okraje poháru, pod ním je sešikmený pupek. Povrch setřelý, hnědé barvy s šedými skvrnami. Plavený materiál s příměsí slídy. Rozm. 62 × 60 mm (*obr. 7:22*). – (23) Střípek z okraje, drsnějšího hnědého, uvnitř černohnědého povrchu, s příměsí písku a slídy. Rozm. 26 × 14 mm (*obr. 7:23*). – (24) Střep z oblé stěny, na lomu je kulový pupek. Povrch drsný, šedohnědý, uvnitř šedočerné barvy. V materiálu příměs kamínků. Rozm. 36 × 30 mm (*obr. 7:24*). – (25) Střep ze široce rozevřeného okraje, hlazeného černého povrchu, s příměsí písku. Rozm. 25 × 24 mm (*obr. 7:25*). – (26) Střep z oblé stěny s kulovitým pupkem. Povrch drsný, černé barvy, pupek hnědý, v materiálu příměs písku a kamínků. Rozm. 70 × 68 mm (*obr. 7:26*). – (27) Střep z rozevřeného okraje pohárku, setřelého hnědošedého povrchu. Plavený materiál s příměsí písku a kamínků, vnitřek černošedý. Rozm. 63 × 31 mm (*obr. 7:27*). – (28) Část ploché mísy s okrajem oble prohnutým, slabě naznačeným hrdlem a konickým spodkem. Povrch hlazen, černé barvy, v materiálu příměs písku a slídy. Únětická kultura. Výška 75 mm (*obr. 7:28*). – Střep z prohnuté stěny zásobnice, setřelého červenohnědého povrchu, v materiálu silná příměs písku a kamínků. Rozm. 60 × 49 mm. – 2 střepy ze stěn, původně hlazeného černého povrchu, s příměsí písku a kamínků. Rozm. 45 × 38 mm, 31 × 21 mm. – 13 střepů ze stěn, drsnějšího hnědošedého povrchu s příměsí písku a kamínků. – 3 střepy ze stěn menších nádob, setřelého šedého povrchu, plaveného materiálu.

Segment 7, hloubka 0–20 cm:

(29) Střep z rozevřeného okraje, drsného černohnědého povrchu, se silnou příměsí písku a slídy. Rozm. 27 × 22 mm (*obr. 7:29*) – 2 střepy ze stěn, hlazeného černého povrchu, s příměsí písku. – 3 střepy zásobnic, hrubého šedivě červenohnědého povrchu, se silnou příměsí písku a kamínků. – 4 střepy ze stěn, drsného šedivě hnědého povrchu s příměsí písku. – 1 drobný zcela setřelý střípek, plaveného materiálu.

Segment 7, hloubka 20 cm – dno:

(30) Střep ze slabě rozevřeného okraje pohárku, setřelého šedočerného, uvnitř šedohnědého povrchu. Silná příměs písku a kamínků. Rozm. 45 × 37 mm (*obr. 7:30*). – Střep z oblé stěny, s odlomeným pupkem. Povrch drsný, černo-hnědý, uvnitř tmavší barvy, v materiálu příměs písku a kamínků. Únětická kultura. Rozm. 56 × 50 mm. – Střep zásobnice, svíslé prstovaného hnědočerného, uvnitř hlazeného černého povrchu, v materiálu příměs kamínků. Únětická kultura. Rozm. 47 × 36 mm. – 2 kousky světle červenohnědé mazanice.

Segment 8, výplň:

Střep z oblé výdutě, hlazeného černého povrchu, s příměsí kamínků. Únětická kultura. Rozm. 45 × 26 mm. – Střípek ze stěny, setřelého červenohnědého, uvnitř hlazeného černého povrchu, s příměsí písku. Únětická kultura. Rozm. 20 × 14 mm. – 2 drobné otřelé střípky.

Segment 10, hloubka 0–20 cm:

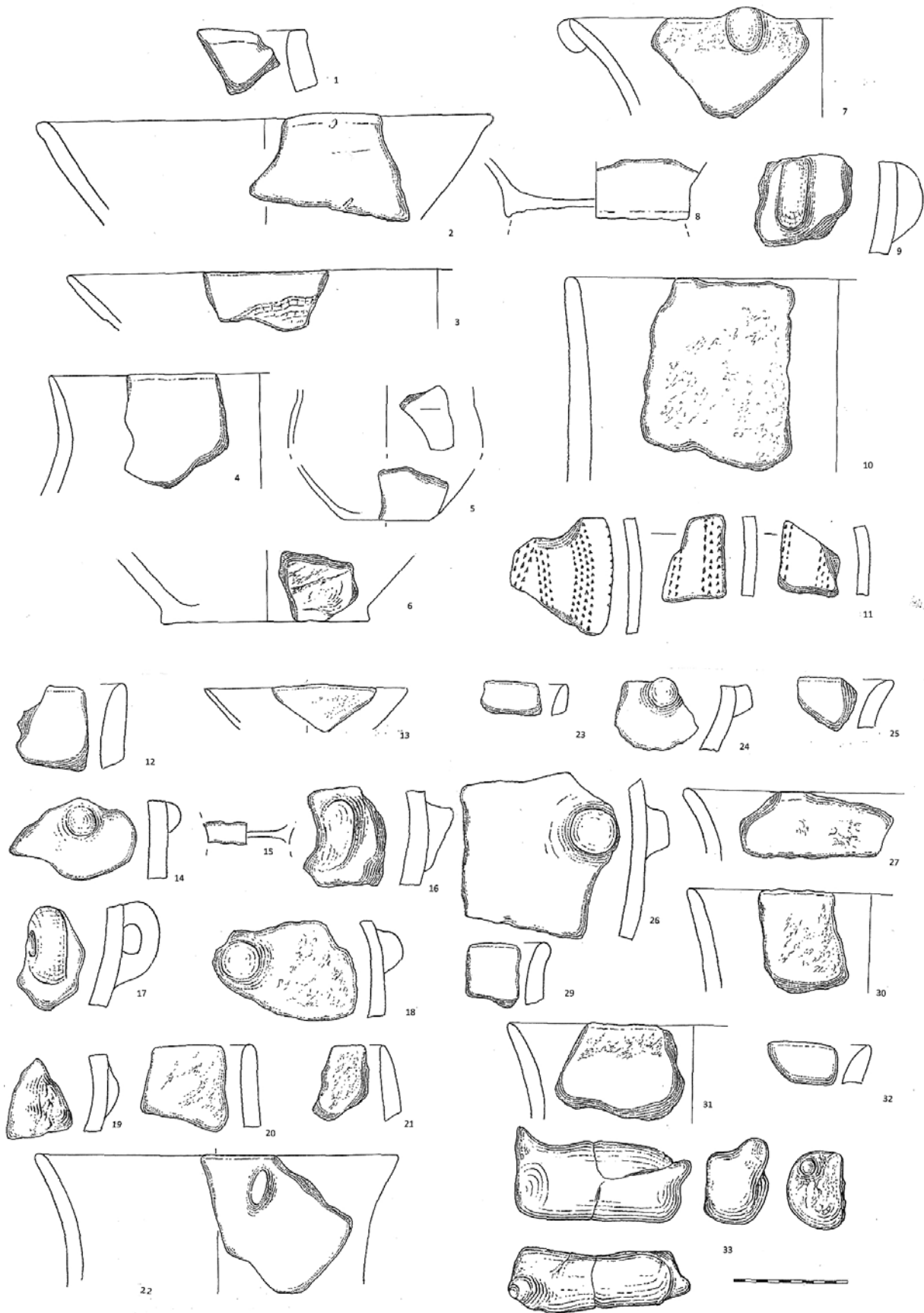
(31) Střep z rozevřeného okraje poháru, drsného hnědočerného povrchu, se silnou příměsí písku, kamínků a slídy. Rozm. 54 × 44 mm (*obr. 7:31*). – (32) Střep z rozevřeného okraje, drsného hnědočerného, uvnitř hnědého povrchu, se silnou příměsí písku. Rozm. 28 × 18 mm (*obr. 7:32*). – Střep ze stěny zcela setřelého černohnědého povrchu, plaveného materiálu s příměsí písku a kamínků. Rozm. 35 × 32 mm. – Střep zásobnice, drsného šedočerného povrchu, se silnou příměsí písku a kamínků. Rozm. 39 × 33 mm. – 2 drobné otřelé střepy.

Segment 1, hloubka 20–40 cm:

(33) Hliněný předmět v podobě oblého válečku, na jedné straně poškozeného (seřiznutím nožem), užší konec je vytažen v oblý růžek, druhý rovněž, ale je níže posazený. Horní část se oble zužuje. Povrch drsný, propracování hrubší, červenohnědé barvy. Plavený materiál. Délka 75 mm, výška 34–36 mm, síla 27 mm (dochovaná) (*obr. 7:33*). – 13 kousků červenohnědé mazanice, některé patrně rovněž formované, např. do krychličky.

DISKUSE

Mezi movitými archeologickými nálezy z obj. 310 převažují zlomky hrubších nezdobených zásobnic (1, 3, 4, 10, 12, 20). Vesměs se vyskytují rozevřené okraje, pouze na jednom zlomku se setkáváme s plastickou páskou. Mísy (2, 7, 13) mají oblou profilaci, mísa (7) má knoflíkovitý pupek, dna mís 8, 15 vyběhají v nožku. Tenkostěnný pohárek (5) se vyskytl pouze jednou. Zlomek číslo 22 pochází z hruškovité nádoby (lahev?) s oválným pupkem. Ucha (4 a 17) jsou svíslá a pocházejí z hrnců. Ze zdobené keramiky StK byly nalezeny střepy z jedné nádoby zdobené střídavým dvojpicchem. Pokud byly zachyceny pupky, jedná se o dva typy: oválný (9, 22) a knoflíkovitý (7, 14, 18, 24, 26).

Obr. 7. Mikulovice u Pardubic, objekt 310, keramický materiál. Kreslil V. Vokolek

ZÁVĚR

Osamocený objekt 310 obsahoval soubor keramiky, který můžeme klást do pozdního neolitu. Jsou zde prvky, které ještě najdeme v StK, v 5. stupni dle M. Zápotocké (Paolů ed. – *Zápotocká 2007*, 51), ale i pozdně lengyelské, např. mísa s podélně zesíleným okrajem (3) či pohárek (5). Blíží se tak sídliště v Chrudimi (Vávra – Vokolek 1981). Na obou nalezištích byl nalezen pouze jediný střep StK. Lze tedy konstatovat, že podobných případů bude pravděpodobně více, např. dosud nepublikovaný výzkum v Třebosicích (okr. Pardubice). Tyto úkazy pozdně lengyelské keramiky s jen minimem nálezu StK, které nejsou příměsí, poněvadž v jejich blízkosti se žádné sídliště StK nenachází, ukazují příliv lengyelské kultury do východních Čech ještě v době, kde zbytek obyvatelstva StK zde stále ještě žil. Na Chrudimsko, přilehlou část Pardubicka a na Královéhradecko už se dostala čistá pozdně lengyelská kultura. Že vztahy obou kultur nebyly příliš přátelské, ukazují hradiště Topol (Vávra 1985) a Chrudim-Pumberka (Vokolek – Zápotocký 2009). Objekt 310 z Mikulovic nám tak doplňuje složité vztahy sklonku mladší doby kamenné a počátku eneolitu, období, jemuž se erudovaně věnoval náš jubilant.

LITERATURA

- Frolík, J. – Sedláček, R. – Švédová, J. 2010: Pokračování záchranného archeologického výzkumu v Mikulovicích (okr. Pardubice) v roce 2009. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2009. Sborník referátů z informačního kolokvia. Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 78. Praha, 13–14.
- Paolů, I. ed. – Zápotocká, M. 2007: Archeologie pravěkých Čech 3. Neolit. Praha.
- Sedláček, R. 2007: Archeologický výzkum při výstavbě kolonie RD v Mikulovicích. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2006. Sborník referátů z informačního kolokvia. Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 68. Praha, 28.
- Sedláček, R. – Frolík, J. – Musil, J. – Švédová, J. 2009: Nejnovější výzkumy na polykulturní lokalitě Mikulovice, okr. Pardubice. In: Archeologické výzkumy v Čechách 2008. Sborník referátů z informačního kolokvia. Zprávy České archeologické společnosti – Supplément 75. Praha, 19–20.
- Vávra, M. – Vokolek, V. 1981: Pozdně neolitické sídliště v Chrudimi, Archeologické rozhledy 33, 241–257.
- Vávra, M. 1985: Lengyelské osídlení Topolu a poznámky k mladoneolitickým kruhovým areálům, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity E 30, 73–80.
- Vokolek, V. – Zápotocký, M. 2009: Východní Čechy v raném eneolitu: Lengyelská a jordanovská kultura, Archeologie ve středních Čechách 13, 573–578.

One late Neolithic feature from Mikulovice, district Pardubice

Feature 310 is one of the hundreds archaeological situations unearthed on the polykultural site at Mikulovice by the preliminary excavations taking place here from 2006. It belongs to the rare straces of Neolithic period at the otherwise extremely rich archaeological site. An importance of the feature is based on the presence of the pottery material of Lengyel culture together with an isolated sherd of Stroked pottery culture. This case shows to other very similar situations documented in a whole group of localities in East Bohemia. On the base of these evidences we can make a possible conclusion about two partly contemporary peoples in the end of the late Neolithic period in East Bohemia. The new inhabitants of Lengyel culture come to the region still partially settled by Stroked pottery culture in this view. Several localities (Topol, Chrudim-Pumberka) also show, that the first contacts of both cultures were not just friendly. In this way feature 310 makes the complicated culture relationships in the late Neolithic periods of East Bohemia more clear.

(English by Radko Sedláček)

Fig. 1. Mikulovice, distr. Pardubice. Location on a map of Bohemia

Fig. 2. Feature no. 310, localisation on the cadastral map

Fig. 3–6. Feature no. 310

Fig. 7. Feature no. 310, ceramic material

Radko Sedláček, Pichlova 2563, 530 02 Pardubice
sedlacek@labrys.cz

Vít Vokolek, Jindřišská 1757, 530 02 Pardubice